

Tonko Maroević

**Dilluns
de poesia
a l'Arts
Santa
Mònica**

**Presentació
de Simona Škrabec**

**Traduccions
de Pau Sanchis**

SANTAMÒNICA

Sobre magranes, llums i ombres i altres paisatges incerts

Simona Škrabec

...kao da je prostor sažet nestankom granica.

Tonko Maroević, 1969

Intentar presentar més de cinquanta anys de treball sostingut, atent i apassionat de Tonko Maroević, resumir l'amplitud de mires d'un autèntic humanista, és simplement impossible. El poeta, a més, pertany a aquella Europa a l'ombra, la presència de la qual és també simplement massa fàcil d'oblidar. La seva Dalmàcia natal, on les ciutats senceres esculpides en marbre blanc testimonien segles de connexió intensa amb l'espai europeu, és coneguda només a causa d'algun *resort* turístic i prou. No pas per la seva literatura, evidentment. L'espai que s'estén des de Dubrovnik fins allà als Urals sembla literàriament parlant una mena de desert. Intuïm que no pot ser, però... El primer apunt sobre la trajectòria intel·lectual de Maroević hauria d'estar relacionat amb aquest joc de llums i ombres, amb allò que donem per suposat i el que obviem, amb allò que és digne d'estudi i el que no ho és, amb allò que forma part de la tradició i el que n'hem expulsat i fet invisible.

Maroević es nega a seguir cap carretera ampla, camina camp a través com una mula tossuda que es busca els seus propis viaranys. I aquesta actitud seva posa sota sospita tot el que ens sembla ferm i inamovible. Llegint qualsevol dels seus poemes o estudis, fins i tot la més breu ressenya de diari, sempre topareu amb un punt que farà trontollar tot l'edifici. No pas l'edifici d'un text concret, d'aquell escrit que teniu al davant, sinó l'edifici sencer: escrivint i pensant Tonko Maroević sacseja el concepte de la literatura mateixa. Ha traduït Dant i Borges com algú que els sent tan a prop que els podria convertir en els seus companys de jocs. La literatura en les seves mans sembla a estones un assumpte de nens entremaliats, capficats en vés a saber quines preocupacions per recobrar, instantàniament, la seriositat definitiva, la consciència severa que cap distracció ni cap feina minuciosa ens protegeix de la incertesa.

I al costat d'aquests grans noms, Maroević ha llegit els poetes més joves i s'ha endinsat amb naturalitat en moltes literatures, com la dels seus veïns, sense la por davant de *slovenščina* que tant espanta tothom que no hagi nascut per casualitat en aquell petit país. També la literatura catalana s'ha beneficiat de la seva curiositat. El 1974, abans que s'acabés la llarga nit del franquisme, ell ja havia llegit prou llibres en català per poder escriure una panoràmica d'aquestes lletres i afirmar sense embuts que Catalunya havia de tenir un lloc dins el volum de la *Història de la literatura universal*. Estem, doncs, davant d'un acadèmic que es nega a admetre les regles

més fèrries del gremi. Un home capaç d'atacar la sistematització de coneixements i que diu una i altra vegada i amb la veu ben alta que el món és massa vast per poder-lo abraçar amb la mirada. I allà on sembla que no hi creixi res, segurament la culpa és nostra perquè encara no hem après a discernir els detalls. Donem, doncs, als seus poemes aquest mateix tracte. Acostem-nos-hi amb ganes i curiositat, atrevim-nos a entrar en una casa on no coneixem ni els topalls més bàsics.

El fet que Maroević sigui traductor i alhora un poeta que pinta els seus paisatges mostrant la incertesa de cada traç no és cap casualitat. La traducció és un entrenament per acceptar que mai res no coincideix exactament. Com més llengües saps, com més autors has tocat, com més paraules tens emmagatzemades en el diccionari íntim, més conscient ets de les desavinences, dels esvorancs que hi ha entre una i altra riba. Moure's d'un lloc a l'altre, d'una llengua a l'altra, crea tantes incerteses que al final tot el que tinguis davant els ulls comença a bellugar com si el paisatge fos només un miratge, produït per ondulacions d'aire calent.

Fixem-nos només en el breu escrit que Maroević ha preparat per aquesta ocasió sobre els seus principis poètics. Ens parla de *šipak*, una paraula endimoniada que fa més de vint anys que a mi em tortura i em fa buscar una i altra vegada alguna aproximació —impossible. No és que aquest roser silvestre de flors fragilíssimes i de punxes esmolades no creixi aquí. Però pràcticament ningú ja no el coneix i la gent l'ignora com si fos una

mala herba. L'arbusc passa desapercebut fins i tot a l'hivern quan els seus fruits aquí són l'única nota de color en el paisatge. Qui sap encara que aquesta és la planta amb la qual es premiaven els poetes, l'«englantina»? I també la «gavarrera» que es posava al peu de les talles de la Mare de Déu per simbolitzar la puresa de la Verge? I la «rosa canina» collida per curar la ràbia dels gossos i també la «rosa mosqueta» de les cremes miraculoses en cosmètica *orgànica*? Fins i tot si alguna vella tremen-tinaire pogués conèixer totes aquestes propietats, no podria pas saber que als Balcans el *šipak* es fa servir com la infusió més comuna en el temps d'hivern, de vermell viu com els seus fruits, àcida i forta, reconfortant. I que allí la gent és capaç de collir quilos i quilos d'aquestes càpsules amb llavors compactades per fer-se un sol potet de melmelada i menjar-la llavors, segurament, amb els braços tots plens d'esgarrinxades.

Si jo hagués hagut de traduir la poètica de Tonko Maroević, el *šipak* es diria «magrana» perquè aquest és el fruit que a vosaltres us desperta el sentiment d'un contenidor a punt d'esclatar. I sé que el poeta protestaria davant d'aquesta solució perquè allà, a l'altra riba, la magrana ni es cultiva ni es menja. I, a més, el seu nom recorda la terrible arma inspirada precisament per la seva estructura: la granada. Gabriel Ferrater utilitza la consistència ferma d'aquesta fruita per expressar l'enuig d'uns dies oblidables: «un mal estiu s'emmagranava espès./ Dies premuts, grums de sang i d'ossets». Cito Ferrater perquè el seu to i la seva irreverència us recordin imme-

diatament el contrast amb *Els fruits saborosos* de Carner on les magranes són un ornament «flamejant» perquè «ben ferides,/ llencen un xàfec de robins».

Tonko Maroević és un poeta que viu tensat entre aquestes dues poètiques irreconciliables, o si més no, aparentment irreconciliables. Per un costat, els seus poemes ressonen amb els ritmes regulars d'un Carner. Escriu sonets que segons com resulten estranyament antiquats, inusualment ingenus i confiats, omple llibres sencers de poesia ocasional, de versos dedicats a records concrets i a persones que l'han impressionat –fins que l'ull prou expert no detecti a sota d'aquesta primera superfície llisa la guspira de l'autoironia que al mestre Carner, com bé sabem, tampoc no li faltava. Si poguéssim d'alguna manera tocar el fons del mar, explica un dels seus sonets blancs, descobriríem que el fons també s'enfonsa, que allà baix només hi ha fang i incertesa. És per això que tots procurem sempre nedar més aviat a prop de la superfície.

Però per l'altre costat, Maroević ha begut de les mateixes fonts que Ferrater, potser encara més intensament, ja que és dues dècades més jove, i ha après tot el que sigui possible aprendre dels poetes irreverents. Tonko Maroević és un poeta irònic, desencisat sovint, sovint corrosiu, encara que utilitzi paraules triades i benso-nants, encara que per a ell, igual que com per a Ferrater, la mètrica i la rima no tinguin gaires secrets. Maroević és part d'aquells autors profundament conscients de l'artifici, marcats per la corrosió dels ideals, que lluiten

per conservar el sentit, el bri d'esperança, la necessitat de ser-hi malgrat tot. Estem, doncs, davant d'un poeta que escriu conscient de pertànyer a una de les literatures «petites», en definició de Franz Kafka. Un poeta que mai no oblida que viu deseparat, que els edificis de les literatures precàries són barraques poc estables. Allò que en les cultures grans és amagat en el soterrani invisible, aquí es desenvolupa a plena llum. Aprofitem la rara ocasió de llegir un poeta croat, utilitzem la seva veu per allò que més ens cal: per recordar sempre i arreu que la literatura catalana també és una «literatura petita» i que mai cap palau no ens podrà substituir l'agudesesa de la mirada poètica. Només els poetes ens poden demostrar que una magrana tant pot ser «un xàfec de robins» com el record d'uns «dies premuts, grums de sang i d'ossets». Només els poetes saben, com testimonia en el seu escrit Tonko Maroević, que bufant els plomalls de la dent de lleó desfem una estructura perfecta, estable, definitiva. En cada gest nostre hi ha la seva oposició i, per això, tota fermesa és només un reflex de la inseguretad.

Magrana o dent de lleó

Notes sobre poètica

Tonko Maroevič

Durant més de mig segle de temptatives d'escriptura poètica (i encara més, de manera més intensa i obsessiva, de lectura de poesia) no he tingut cap programa unitari, ni tampoc cap tipus de poètica clarament elaborada. No obstant això, sempre m'ha semblat que el poema havia de crear un espai propi autònom i que el material verbal s'havia d'organitzar com una cosa material, però no he renunciat a un determinat caràcter al·lusiú, ni als lligams referencials o simbòlics amb la realitat (sobretot amb el paisatge, però reduït als principis fonamentals, geometritzat, potser a la manera de Cézanne, en benefici del seu caràcter emblemàtic). A partir d'un determinat moment em va atreure especialment la idea de Francis Ponge de prendre partit per les coses, però sense oblidar la lliçó de René Char que em va conduir cap a una dicció sentenciosa, a l'ús de girs paradoxals i al testimoniatge existencialista.

En la meua primera etapa escrivia exclusivament prosa poètica, per evitar els recursos fàcils i les simpàtiques formes tancades, i per poder fer servir un ritme col·loquial viu, que gairebé en el moment mateix de po-

sar-lo per escrit, ja funcionava com una correcció crítica, un índex de reflexions autoiròniques. Més endavant vaig tornar al vers mesurat, sobretot als sonets buidats de metàfores decoratives i fatxendes. Així vaig poder (o almenys vaig intentar) afirmar i alhora influir una mica corrosivament en una gran tradició (diguem que la que va de Petrarca fins a Valéry).

Si Horaci va intentar unir poèticament el plaer i la utilitat, la meua dicotomia fonamental es trobaria entre la concisió i la dispersió, entre la claredat aparent i el pressentiment de l'inabastable, entre l'amor d'allò material i un somriure irònic sobre la realitat. Es podria fer una comparació botànica, algunes vegades hauria volgut que el poema fos ple igual que una magrana és plena de grans, i altres vegades que s'espargís com les partícules de dent de lleó. Al capdavall, la magrana rebentarà algun dia, i la dent de lleó, abans que els vents l'escampen pertot arreu, té la més perfecta de les estructures possibles.

Selecció de poemes

Tria de poemes: Tonko Maroević / Traducció: Pau Sanchis

Dilluns de poesia a l'Arts Santa Mònica

MALA VRATA

Otvaram vrata. Mala, kako rekoh, vrata. Već otvarana vrata škriplju nepodmazanim šarkama. Tijelo sjene ugiba se mojem tvarnijem koraku.

Tvarnijem? Iza vrata su pljesnive daske, suhe trave, mačje dlake. Iza vrata su golublja pera, ogledalo pravde, božje čizme. Iza vrata je duša vjetra.

Stoga i moj korak neodlučno pipa: bi i ne bi. Znam ja kako se on plaši svega što je praznina posvetila.

Ali snažniji zapuh čini da odlučnije povučem. Ušao sam: više se ne mogu vratiti.

PORTA PETITA

Òbric la porta. Com he dit, una petita porta. Grinyolen les pollegueres no engreixades de la porta oberta. El cos de l'ombra cedeix front al meu pas més material.

Més material? Rere la porta hi ha fustes florides, herbes seques, pèls de gat. Rere la porta hi ha plomes de colom, el mirall de la justícia, les botes de Déu. Rere la porta hi ha l'ànima del vent.

Per això el meu pas avança indecís i a les palpentos: voldria i no. Conec bé com l'espanta tot el que el buit havia consagrat.

Però la força de la ventada em fa estirar-la amb determinació. Hi he entrat: ja no puc tornar enrere.

S mnogo sabranosti, kao i uvijek dosad, započinješ od bolnog mjesta, a ne radi se o tome da ti rana melem niti da tamnu zoru čekaš u trudu i s ponosom. Trpiš i goru žalost, lijepo ime stvarima, pa patnju, onu pravu što prebiva u susjedstvu moći. Vezan si, otkriven. Kako li te ono bolest upućuje širim namjerama, to malo crno iskopano za bolji pjev. Da.

Kad znaš i kad ipak ne možeš, kad nakon ljubavi i kad znadeš; i kad svjetlost bar ozbiljna, kad granica stalna, kad ništa svejedno.

Neka zraka sunčeva, baš ni od koga prezrena, kao da je sama na sebe zaboravila i igra se na ruševnom zidu, do busa mahovine i pored zarđala ključa. Uđi, otvori ta vrata, iz hlada ćeš lakše gonetati, u vlažnom mraku u kome se slika ne osovi. A znaš: podne titra na bibavici. Bogata priča, ali bez prijelazna djelovanja: evo ležim s mravima na znojnom čelu, s toplim rumenilom ispod vjeđa. Daleke riječi, daleke riječi, dok uskoro ne nestane razlike i između onog što je izgovoreno i onog što smo prečuli.

Amb molta concentració, com has fet sempre, comences a partir de la zona dolorida, però no et prens la ferida com un bàlsam, ni esperes l'alba fosca en pena i amb orgull. Pateixes de mals pitjors, el bell nom de les coses, i després el patiment, l'autèntic, el que rau en la proximitat del poder. Estàs lligat, enxampat. Aquell dolor que et du cap a objectius més pregons et fa extreure una mica de negre per a un cant millor. Sí. Quan saps i així i tot no pots, quan després de l'amor i quan saps; i quan la llum almenys seriosa, quan la frontera estable, quan res indiferent.

Un raig de sol qualsevol, però que ningú no menysté, talment oblidat de si mateix, juga a la paret en ruïnes, al costat d'un matoll de molsa i prop de la clau rovellada. Entra, obre aquesta porta, des de l'ombriu prediràs millor, dins la tenebra humida en què la imatge no s'eleva. I tanmateix ho saps: el migdia vibra en el marejol.

És una història esponerosa, però sense accions transitives: heus ací que jec amb formigues al front suat, amb un rubor càlid sota les parpelles. Paraules llunyanes, paraules llunyanes, fins que aviat no hi haja diferències tampoc entre el que ha estat dit i el que no hem escoltat.

Sjećanje na more podrazumijeva i ono soli i kamenja i pjene, izmakle otoku. Strogih li obrisa, sve to iz sama nehaja. Već tu smo kod pojma. A svuda neki valovi odnoseći se prema žarištu, a bijela, crna jedra povaljena na pijesku. Izgleda da se opremamo. Jer mnogi nose plave štitove, u inim rukama smeđa vretena, sa tronošca se lije bijela riblja krv, a bik se ogleđava u natpisu i čitka pučina iza hrama zatvarajući priču. More. Na kraju ga uspravljamo.

Čvrsti taj dom s gustom sjenom stabla, taj prizor pružen nam sa svom zadržanom ozbiljnošću. Prozor je njegov najstroži dio, duh mu i slovo, s dvije vodoravne rečenice i okomitom među njima, sa suncem iznutra koje se ne sklanja vanjskoj vatri. Nižu se dimovi i redaju oblaci, izmjenjuju se svjetla na tvarnoj opni koja dijeli vrijeme od prave povijesti: staklo. Staklo: rima za svaku peterosložnicu, za svaku već promaklu boju; da ne govorimo o vodi jest staklo sa čistim udvojenim zvukom (na jednoj žici slavi svoje lomno). Zapravo je beskonačno. Okrenuto more u njegovu oku i potamnjeni dah vjetra tvore nadasve savršen pejzaž što će se inače razabrati tek u onoj mrlji koja je zanavijek vezana uz Leonarda (1452–1519).

Recordar el mar també comporta aquella sal i les pedres i l'escuma, sostrets de l'illa. Que rigorosos els contorns delineats amb descurança. Ja atenyem el concepte. Pertot arreu algunes ones es desplacen cap al centre, i veles blanques, negres, s'abaten en la sorra. Ara sembla que ens aparellem, car molts es ceneixen els escuts blaus, mans alienes porten fusos marrons, es vessa la sang blanca del peix des del trípod, i el bou s'emmiralla en la inscripció, mentre el pèlag llegible darrere del temple va tancant la història. La mar. Finalment, ens hi endinsem.

Aquesta casa forta amb l'ombra densa de l'arbre, aqueix espectacle que se'ns ofereix amb tota serietat. La finestra n'és la part més severa, n'és l'esperit i la lletra, amb dues oracions horitzontals i una vertical enmig, amb el sol que, des de dins, no se separa del foc exterior. Els fums s'eleven i els núvols formen fileres, s'alternen les llums en la membrana material que divideix el temps i la història real: el vidre. El vidre: una rima per cada pentasil·lab, per cada color que ha marxat, per no parlar de l'aigua, que és un vidre amb una clara sonoritat doble (amb una corda celebra la seua fragilitat). En realitat, és infinit. La mar capgirada al seu ull, l'esbufec enfosquit del vent creen un paisatge absolutament perfecte que, en canvi, es discernirà només en aquella taca que per sempre anirà unida a Leonardo (1452-1519).

Dobro ti jutro, zvijezdo što se gasiš,
i hvala ti na cjelonoćnoj službi!
Rosa na lišću sad te pozdravlja
a ptica pjev je odjek tvoga sjaja.
Znam da ne žališ što nas napuštaš
jer pažnju ti i nismo baš zaslužili;
svoj bljesak škrti si rasprostirala
i po stvarima gibljivim, al one
nepomične si duže zlatila
žmirkavim svjetlom. Valjda si i njoj,
zastaloj navijek u ljupkosti kretnje,
posebno rado namignula, sred mraka
ona ti bje na zemlji dobar par,
uzvrat i odsjaj, jer njezina koža
ne upija već zrači.

Bon dia tingues, estel que t'apagues,
i gràcies per tot el servei nocturn!
Ara et saluda el rou sobre les fulles,
i el cant dels ocells és l'eco del teu fulgor.
Sé que no et reca haver d'abandonar-nos,
car no hem merescut que ens pares esment;
has estès la teua claror escassa
entre les coses que es mouen, però
has daurat més les que romanen fixes
amb llum parpellejant. Potser a ella també,
per sempre fixa en la gràcia del moviment,
li has fet l'ullet de grat, a ella que enmig
de la fosca era en la terra la teua igual,
la torna i el reflex; car ja no absorbeix llum
la seua pell, ans n'irradia.

Znam, zvijezdo, da ti nije teško minuti
jer ćeš se sutra vratit gdje si bila,
pa ako oblak ne skrije te bit ćeš
vidljiva nam ko prije, a ako li
izmakneš pogledu i staneš sjati
samo za sebe il neke daleke
ništa izgubit nećeš, za razliku
od zagrljaja ljudskog koji hlapi
čim prsti se odmaknu, kada dodir
izgubi nit i poželi pretvorbu
u čvrstu građu, u kameni stup,
makar i kip od soli, izazvan
znatiželjom il grijehom okreta
od kojega i svaki pjev se koči
i umine.

Ja sé, estel, que no et costa gens anar-te'n
perquè demà tornaràs al teu lloc,
i seràs, si no és que el núvol t'amaga,
tan visible com abans, i si fuges
de l'esguard i comences a brillar
només per tu o alguna llunyania
no perdràs res; no com les abraçades
humanes que es desfan en el moment
que els dits se separen, quan el contacte
perd el fil i desitja transformar-se
en material dur, columna de pedra,
o almenys en estàtua de sal, mogut
per la curiositat o el pecat de girar-se,
el qual fa més rígid qualsevol cant
i l'exhaureix.

Moram li more stegnuti u okvir
poslužit ću se vijugavim rubom,
ali ne baš valovitim, da ne bih
prepisivao vanjske sastojke
umjesto da uronim, stoga moram
poslušat glase oblaka i vjetra
u kojima se prepoznati može
mrmor i šum i prozirnost i gustost
obuhvata od površine do dna.
U moru svjetlost prelama se, tone,
gubeći svakim slojem na jasnoći
da bi na kraju sasvim iskrvarila
u zagrljaju mraka, odnosno
ugradila srž u tvar nataloženu
za novi protok.

Si hagués d'encabir la mar dins d'un marc:
seria amb un de vora sinuosa,
però no pas ondulant, que no em calga
d'ingredients aliens fer-ne còpia
en lloc de capbussar-me. El que em cal és
escoltar les veus dels núvols i els vents
on hom pot reconèixer el murmuri
i el bram, la transparència i la densitat
del perímetre entre el fons i la superfície.
A la mar, la llum refracta, s'enfonsa,
va perdent limpidesa en cada estrat
fins que roman completament exsangüe
abraçada per la foscor, i tanca
l'essència en la matèria dipositada
per a un flux nou.

Vraćat se moru, vraćat se govoru,
makar valovi rastresu rečenice
a sunce svaku namjeru ispije.
Kad bi uvala sama se oglasila,
kad bi ljepota ukinula popust
na dugovječnost, kad bi svaka ptica
svome jatu rekla što mu pripada,
ne bismo se uopće brinuli za riječi
prikladne plimi, zadužene oseki,
obvezane panikom patetike
da ne ispadnu iz protoka smisla
il padnu ispod dogovorene razine
promicanja dnom. Môra osluškivanja
zalog je vjere, jamstvo da riječ zadnja
pripada šutnji.

Tornar al mar, tornar a la paraula,
encara que les ones escampen les frases
i el sol es bega tota intenció.
Si la badia parlés tota sola,
si la bellesa esborrés la rebaixa
de la longevitat, si digués cada ocell
el que li correspon al seu esbart,
no ens preocuparíem pels mots que escauen
a la marea alta, en deute amb la baixa,
que estan obligats pel pànic patètic
de no caure del corrent del sentit
o de caure per sota el nivell acordat
de moviment de fons. El malson d'escoltar
és penyora de fe, garant que el mot darrer
pertany al silenci.

Svu sam pozornost usmjerio samo
na jednog cipla, odabranog slučajno
iz cijelog jata što se brzo gibalo
sred ribnjaka u starogradskom Tvrđalju.

To srebrnkasto i ljuskavo tjelešće
nastojao sam što duže pratiti
dok uranja pod ostale u gomili
ili izdiže se plivajuć po površju.

Naravno, lako izgubih ga iz vida,
zamijenih ga za sasvim sličnog parnjaka,
prevario me bljesak, nagli zamah

susjednog repa ili Sunčev odbljesak
po moru, ali sve do danas znadem
da jedan cipal tamo je više moj.

He concentrat tota l'atenció
en una llissa, casualment triada
de tot el banc veloç que cuejava
a l'estany del Tvrđalj, de Stari Grad.

M'he fixat en el cosset platejat
i escamós, sotjant una bona estona,
mentre es capbussava en la multitud
o es dreçava, i nedava per la superfície.

És clar, era fàcil perdre'l de vista,
que el confongués amb els altres semblants
per l'engany d'un espurneig, per un salt veloç

d'una cua propera o un raig de sol
sobre la mar, però encara avui sé
que allí hi ha una llissa que m'és més meua.

Biografia

Tonko Maroević va néixer el 1941 a Split, a la costa dàlmata de Croàcia. Va fer el batxillerat humanístic a la seva ciutat natal i el 1961 es va llicenciar a Zagreb en història de l'art i en una de les primeres promocions de literatura comparada. Va ser professor ajudant a la mateixa universitat i després investigador i col·laborador científic de l'Institut per a la Història de l'Art. Va ser lector al Departament de Llengües Eslaves a Milà i va donar classes també a l'Escola Superior de Traductors de Trieste.

L'abast de les seves activitats és extremadament ampli. Va ser editor i impulsor de revistes culturals i exerceix en la premsa de crític d'art i ressenya les novetats literàries. És un incansable presentador, comentarista i divulgador d'autors més actuals i recopilador de la influent antologia *Uskličnici* (Signes d'exclamació, 1996) de poesia croata publicada entre 1971 i 1995. És també un destacat traductor. Maroević es va estrenar de ben jove amb *Vita nova* de Dant —traducció acabada el 1963 en col·laboració amb Mirko Tomasović i impulsada, com confessa, per l'enlluernament amb T. S. Eliot. La majoria de les seves traduccions són de l'italià, des de sonets de Petrarca fins a Umberto Saba, de Pirandello a Sanguinetti i Mascioni. També tradueix del francès (Queneau, Jarry) i l'espanyol (Lorca, Borges), sense oblidar

joies com *Carmina burana* o els trobadors com Lanfranc Cigala que també li són accessibles pel seu profund coneixement de les llengües romàniques. Les llengües clàssiques, a més, li permeten acostar-se fins i tot al grec modern de Kavafis.

Té una importància especial la seva enorme dedicació a dues literatures «menors», l'eslovena –conèixer els veïns, als Balcans, malauradament no és gens habitual– i la catalana. Ja el 1974, la *Història de la literatura universal* de Franko Čale es publica amb un capítol sobre literatura catalana escrit per Maroević. El 1987 va sortir la seva «petita» antologia de poesia catalana moderna i el 2013 la traducció de la *Pell de brau* d'Espriu.

La seva producció poètica s'estén al llarg de cinquanta anys, amb els primers poemaris *Primjeri* (Exemples, 1965) i *Slijepo oko* (Ull cec, 1969), passant per *Motiv Genoveve* (El motiu de Genoveva, 1986) i *Sonetna struka* (L'ofici d'escriure sonets, 1992) fins a la recopilació de l'obra selecta a *Drvlje i kamenje* (Fustes i pedres, 2009), per esmentar només alguns títols. De la seva col·laboració amb artistes destaca el volum fet amb Željko Lapuh *Makar makaronski*, de títol intraduïble (1982), un exercici insòlit pensat pels seus alumnes de Milà: versos escrits en italià i croat, intercanviables, barrejats, per fer ben palès que a l'arc mediterrani totes les cultures es mouen en una barreja impura d'influències i on des de fa segles els poetes rellevants pensen, escriuen i somien travessats per totes les llengües i tradicions que tenen a l'abast. Tonko Maroević, autor a més d'una desena de llibres d'assaig, escriu perquè sap que cap tradició mai no ens pertany, sinó que l'hem de reconquerir sempre de nou.

Bibliografia de Tonko Maroević

Poesia

Primjeri. Zagreb: Mladost, 1965.

Slijepo oko. Zagreb: Studenski centar sveučilišta, 1969.

Motiv Genoveve. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1986.

Trag roga, ne bez vruga. Zagreb: Centar za kulturno djelatnost, 1987 (Premi Tin Ujević, 1988).

Sonetna struka. Zagreb: Hrvatska sveučilišna nagrada, 1992.

Četveroručno. Zagreb: Durieux, Republika, 1992.

Black & light. Zagreb: Durieux, Republika, 1995.

Posvetoljubivo. Zagreb: separata de la revista *Rad*, HAZU, 2004.

Drvlje i kamenje. Zagreb: Lunapark, 2009 [Obra selecta. Edició a cura de Zvonimir Mrkonjić].

Redak mulja, redak pjene. Zagreb: Školska Knjiga, 2013.

Obra poètica en col·laboració amb artistes gràfics

Baffonerije (amb Zlatko Bourek). Zagreb: Skupic, 1976.

U koži i iz kože (amb Nives Kavurić-Kurtović). Zagreb: Zbirka Biškupić, 1980.

Makar makaronski (amb Željko Lapuh). Zagreb: Mladost, 1982.

Eros aresu ures (amb Zlatko Bourek). Zagreb: Antibarbarus, 2011.

Assaig i recopilacions de ressenyes

Polje mogućeg. Split: ICM Marko Marulić, 1969.

Dike ter hvaljenja. Split: Logos, 1986.

Zrcalo adrijansko. Rijeka: Izdavački Centar Rijeka, 1989.

Pohvala pokudi. Dubrovnik: Matica Hrvatska, 1992.

Klik! Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1998.

Borgesov čitatelj. Zagreb: Antibarbarus, 2005.

Slikanje i slikama predgovaranje. Zagreb: Antibarbarus, 2006.

Napisane slike: likovna umjetnost u hrvatskoj književnosti od moderne do postmoderne. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2007.

Družba da mi je. Zagreb: Naklada Ljevak, 2008.

Skladište mješte sklada. Zagreb: VBZ, 2011.

O naivi i ausajderskoj umjetnosti. Zagreb: HMNU, 2013.

Editor d'antologies

Maroević, Tonko (ed.). *Uskličnici: četvrt stoleća hrvatskog pjesništva 1971-1995.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1996.

Traduccions del català

Maroević, Tonko (ed.). *Bikova koža. Mala antologija katalonskog modernog pjesništva.* Zagreb: Matica hrvatska, 1987. [Amb poemes de: Joan Maragall, Guerau de Liost, Josep Maria López-Picó, Carles Riba, Clementina Arderiu, Joan Salvat-Papasseit, J.V. Foix, Marià Manent, Pere Quart, Tomàs Garcés, Màrius Torres, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Salvador Espriu, Joan Teixidor, Josep Palau i Fabre, Fèlix Cucurull, Joan Brossa,

Joan Perucho, Gabriel Ferrater, Joan Colomines, Xavier Amorós, Jordi Sarsanedas, Blai Bonet, Jordi Cots i Moner, Joan Vergés, Miquel Martí i Pol, Albert Manent, Francesc Vallverdú, Miquel Bauçà, Carles Miralles, Pere Gimferrer].

Espriu, Salvador. *Bikova koža*. Zagreb: Antibarbarus, 2013. [Traducció completa de la *Pell de brau* i *Cementiri de Sinera* ampliada amb poemes com «Assaig de càntic en el temple», «Presa segura» i «M'han demanat que parli de la meva Europa», entre d'altres].

Estudis sobre literatura catalana

Maroević, Tonko. «Katalonska književnost». A: Čale, Franko, *Povijest svjetske književnosti*. Zagreb: Mladost, 1974.

Biografies de Simona Škrabec i Pau Sanchis

Simona Škrabec (Ljubljana, Eslovènia, 1968) es dedica a la traducció literària i a la recerca relacionada amb la literatura europea del segle XX. Publica regularment estudis en les revistes especialitzades en l'àmbit internacional. Ressenya, en el suplement literari del diari *Ara*, i en la revista *L'Avenç*, novetats publicades en català. Forma part de la redacció de la revista *L'Espill* de Universitat de València des de 2007. És autora del llibre *L'estirp de la solitud* (2002, Premi Josep Carner de Teoria Literària), que analitza com s'ha transmès el sentit tràgic de les tragèdies gregues fins a la narrativa breu del segle XX. El seu llibre *L'atzar de la lluita* (2005) és dedicat al concepte d'Europa Central. Amb Arnau Pons ha coordinat un extens projecte d'investigació sobre les relacions entre les cultures alemanya i catalana, que s'ha publicat amb el títol *Carrers de frontera* (2007-2008) en català i en alemany. Ha traduït a l'eslovè les obres de diversos escriptors catalans, entre elles els llibres de Pere Calders, Jesús Moncada, J. V. Foix, Jaume Cabré, Gabriel Ferrater, Maria Barbal, Maria Mercè Marçal, Llorenç Villalonga i Blai Bonet i d'autors eslovens i serbis al català (Drago Jančar, Danilo Kiš, Boris Pahor, Aleš Debeljak, Brane Mozetič entre d'altres). També publica els estudis teòrics sobre el fet de traduir en publicacions especialitzades i ha participat en el volum col·lectiu, dirigit per Esther Allen, *To be translated or not to be* (2007) sobre la situació de la traducció literària en el món globalitzat. És la directora de la revista digital *Visat* del PEN Català dedicat a la traducció literària.

Pau Sanchis (La Pobla de Farnals, Horta Nord, 1978) ha publicat els poemaris *Ferralla* (1997), *Triptic d'un carrer* (2005), *Viatger que s'extravia* (2010) i *Breakfast at Saint Anthony's Market* (2011). En col·laboració amb Maria Josep Escrivà va preparar l'antologia *Ai València. Poemes 1017-2002* (2003). Entre els anys 2006 i 2012 va fer de professor de llengua i literatura catalanes a la Universitat de Zadar, Croàcia. Ha traduït al català el poemari *Blasfèmia* de Janko Polić Kamov (2013) i *Les maletes de Jim Jarmusch* de Petar Matović (2013, amb Josipa Sokol) i al castellà, *La región negra de Marko Pogačar* (2014, amb Yolanda Castaño).

Aquesta selecció de poemes
de Tonko Maroević
es publica el 15 de setembre de 2014
amb motiu del recital del poeta
dins el cicle Dilluns de poesia
a l'Arts Santa Mònica, Barcelona.

Dilluns de poesia a l'Arts Santa Mònica 2014

30 de juny

Montserrat Abelló

Presentació de Lluïsa Julià

7 de juliol

Ramón Andrés

Presentació d'Esther Zarraluki

15 de setembre

Tonko Maroević (Croàcia)

Presentació de Simona Škrabec

Traducció de Pau Sanchis

22 de setembre

Feliu Formosa

Presentació de Ramon Farrés

13 d'octubre

Adam Zagajewski (Polònia)

Presentació i traduccions de Xavier Farré

20 d'octubre

Anise Koltz (Luxemburg)

Presentació i traduccions d'Anna Montero

17 de novembre

Denise Desautels (Quebec)

Presentació i traduccions d'Antoni Clapés

15 de desembre

Carles Hac Mor

Presentació de Jordi Marrugat

**Totes les sessions tindran lloc
al claustre d'Arts Santa Mònica
els dilluns a les 19 h.**

Arts Santa Mònica

Centre de la creativitat

La Rambla 7 08002 Barcelona

T 935 671 110

www.artssantamonica.cat

Entrada lliure

Mitjans col·laboradors:

ara.cat

NÚVOL

Col·laboren:

PEN
català
Pen Club de Catalunya
Associació d'Escriptors i Il·lustradors Catalans
Associació d'Escriptors i Il·lustradors de Catalunya
Associació d'Escriptors i Il·lustradors de Catalunya
Associació d'Escriptors i Il·lustradors de Catalunya
Associació d'Escriptors i Il·lustradors de Catalunya
Associació d'Escriptors i Il·lustradors de Catalunya
Associació d'Escriptors i Il·lustradors de Catalunya

AELC
ASSOCIACIÓ D'EScriptors
EN LLENGUA CATALANA

h,d,p,

hrvatsko društvo pisaca
croatian writers society

Organitzen:

1714 / 2014

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Cafè Central
(poesia des de 1989)

SANTAMÒNICA